

Inventaris verenigingsarchief
Heemkundekring de Heerlijkheid Nispen
1991-2010

I. Inleiding

Heemkundekring de Heerlijkheid Nispen maakt zich vanaf haar oprichting in 1991 op verschillende manieren sterk voor het behoud van het Nispens erfgoed. In de statuten van de vereniging is dit als volgt omschreven¹:

De vereniging stelt zich ten doel:

- a) Nispen en omgeving op elk gebied, dat onder heemkunde valt, te bestuderen en te onderzoeken;*
- b) in brede kring belangstelling wekken voor eigen streek en volk;*
- c) te ijveren voor het behoud van het eigen karakter en schoonheid van plaats en omgeving. Zij tracht dit doel te bereiken door:*

- 1. het houden van vergaderingen, lezingen, excursies en exposities;*
- 2. het benaderen van en samenwerken met instanties en personen die zouden kunnen helpen het gestelde doel te bereiken;*
- 3. het verzamelen en beheren van voorwerpen en geschriften die betrekking hebben op heemkunde in de ruimste zin;*
- 4. het uitgeven van een tijdschrift en voorts door het aanwenden van alle overige wettelijke middelen welke voor deze doeleinden bevorderlijk kunnen zijn.*

De wijze waarop en de intensiteit waarmee de vereniging afgelopen jaren deze doelstellingen heeft vervuld, hebben gezorgd voor een vorming van een omvangrijk archief. Begin 2002 werden de eerste stappen gezet om tot een inventarisatie van het verenigingsarchief te komen. In 2012 is op basis van deze inventarisatie overgegaan tot een nieuwe ordening. Daarbij is gekozen voor een afgebakende periode om tot een goede inventarisatie en efficiënte bewaring te komen. Dit heeft geresulteerd in een inventaris van het archief van de vereniging Heemkundekring de Heerlijkheid Nispen over de periode 1991-2010.

II. Geschiedenis van het archiefvormend orgaan

Aandacht voor de historie, genealogie en heemkunde van Nispen gebeurde jarenlang door organisaties van buiten het dorp, met name door publicaties in de jaarboeken van De Ghulden Roos uit Roosendaal en het tijdschrift De Spycker. In deze periodiek van de Essense heemkundekring schreef de Nispense Mia van Terheijden-Oudenhuisen vanaf de jaren zeventig bijdragen over Nispen en bekende dorpsgenoten. In de jaren 80 van de vorige eeuw werd in het tijdschrift van de toen nog niet zolang bestaande Roosendaalse heemkundekring sporadisch aandacht besteed aan de geschiedenis van het 'moederdorp'. Het ontbreken van een 'eigen' heemkundekring in Nispen was rond 1990 meerdere malen onderwerp van gesprek tussen verschillende dorpsgenoten.

Uiteindelijk namen Loes Gommeren-van Eekelen en Corné Uijtdewilligen in de zomer van 1991 het initiatief om het draagvlak voor een heemkundekring in Nispen te onderzoeken. Na een eerste oriënterende bijeenkomst met een aantal Nispenaren werd op 22 oktober 1991 besloten om een eigen Nispense erfgoedorganisatie op te richten.² Er wordt een voorlopig bestuur gevormd dat de taak op zich nam om diverse activiteiten voor en namens de nieuwe vereniging te ontplooiën. Tijdens de allereerste jaarvergadering van de nieuwe organisatie

¹ Zie inventarisnummer 001.

² Voor deze en andere historische feiten over het begin van de heemkundekring, zie: Jaarboek 1993 Heemkundekring de Heerlijkheid Nispen, blz. 123-125.

op 20 februari 1992 werden de statuten ter vaststelling voorgelegd aan de leden en werd besloten om de vereniging de naam 'Heemkundekring de Heerlijkheid Nispen' toe te kennen. Het eerste formele bestuur werd gevormd door secretaris Henk Baselier, penningmeester Edwin Schepers, vice-voorzitter René Leijdekkers, bestuursleden Loes Gommeren-van Eekelen en Jeroen van der Sanden en voorzitter Corné Uijtdewilligen. Het bestuur ging samen met een aantal vrijwilligers actief aan de slag met tal van activiteiten. Daartoe werden ook verschillende werkgroepen opgericht, sommige met een tijdelijk karakter, andere werkgroepen functioneren nog steeds zoals de redactie van het jaarboek. Van deze werkgroepen zijn in meer of mindere mate archiefstukken bewaard gebleven.

III. Geschiedenis van het archief

Al sinds de start van de vereniging werd een onderscheid gemaakt tussen de stukken die verband hielden met de vereniging zelf en de stukken die verzameld werden in het kader van de doelstelling van de vereniging. Deze laatste groep stukken groeide uit tot verschillende collecties, gezamenlijk ook wel aangeduid als 'Heemarchief' en later als de 'collecties van het ErfgoedCentrum Nispen'. Deze collecties zijn verder niet betrokken bij de inventarisatie van het verenigingsarchief.

Verenigingsstukken zoals de notulen van bestuurs- en ledenvergaderingen, correspondentie, verslagen van werkgroepen en nieuwsbrieven werden beheerd door de secretaris. De financiële administratie werd, met uitzondering van jaarrekeningen en begrotingen, beheerd door de penningmeester. Verenigingsstukken werden in de beginperiode door de verschillende bestuursleden op hun woonadres bewaard en soms ook in de ruimtes bij enkele particulieren waarover de heemkundekring enkele jaren heeft kunnen beschikken. Aangezien de vereniging vanaf eind 2001 niet meer over een 'eigen' vrije toegankelijke ruimte beschikte, is het verenigingsarchief eerst bewaard geweest op de zolder van basisschool De Linde in Nispen³ en daarna een aantal jaren op het woonadres van de toenmalige voorzitter in Roosendaal.

Omdat begin 2002 een wisseling van het secretariaat had plaats gevonden, vormde dit een geschikte aanleiding om tot een eerste inventarisatie van het verenigingsarchief over te gaan en de geordende stukken in papieren mappen en archiefdozen op te bergen. Het archief verhuisde weer naar Nispen in de nazomer van 2007. Vanaf dat moment kon de heemkundekring namelijk een ruimte huren in het Wit Gele Kruisgebouw aan de Pastoor van Spaandonkiaan aldaar. Het bestuur besloot deze locatie 'ErfgoedCentrum Nispen' te noemen en hier werden voortaan de meeste collecties, voorwerpen en documenten bewaard, waaronder dus ook het verenigingsarchief.⁴

In december 2008 vond een interne verhuizing plaats waardoor het adres van het ErfgoedCentrum Nispen voortaan aan de Prins Bernhardstraat was gevestigd.⁵ Na 2011 zijn aan het archief ook nog financiële stukken toegevoegd die tot dan toe berustten bij de (voormalige) penningmeester⁶. Tot op heden wordt het verenigingsarchief nog steeds in het ErfgoedCentrum Nispen bewaard.

³ Jaarverslag over 2001, zie inventarisnummer 006.

⁴ Jaarverslag over 2007, zie inventarisnummer 006.

⁵ Jaarverslag over 2008, zie inventarisnummer 006.

⁶ Zie ook het onderdeel Digitale archiefvorming bij hoofdstuk IV.

IV. Verantwoording van de inventarisatie

Periode

De ordening van het verenigingsarchief in de periode 2002-2003 had een min of meer 'dynamisch karakter', in die zin dat het zodanig was opgebouwd dat ook nieuw archiefmateriaal eenvoudig toegevoegd zou kunnen worden. Voor de nieuwe inventarisatie is nadrukkelijk voor een cesuur gekozen waardoor zoveel mogelijk tot een afgeronde inventarisatie gekomen kon worden. Als eindjaar is 2010 gekozen omdat vanaf 2011 grote wijzigingen in de samenstelling van het bestuur plaatsvonden. Daarnaast werden vanaf 2011 ook verschillende aanpassingen in de bestuurlijke activiteiten van de vereniging doorgevoerd.

Ordeningsschema

Voor de ordening van het archief is aangesloten bij de ordening zoals die in 2002-2003 was opgesteld. De toenmalige ordening was op hoofdlijnen gebaseerd op uit archiefliteratuur bekende ordeningsschema's. Deze ordening is waar nodig op onderdelen aangepast en verfijnd. Uiteindelijk leidde dit tot deels een seriële ordening en voor een deel vond een ordening van de stukken op zaak of onderwerp plaats. Dit betekent dat bijvoorbeeld in- en uitgegane brieven over de Nispense molen opgeborgen zijn bij het onderwerp 'molen te Nispen' (onderdeel 6.3.2. Zorg voor de omgeving/gebouwen en kleine monumenten) en niet bij het onderdeel 'correspondentie'.

Selectie en verzorging

Vanuit het gegeven dat niet mogelijk én noodzakelijk is om alle geproduceerde en ontvangen stukken te bewaren bij de ordening van een archief, is nadrukkelijk gekeken naar welke stukken vernietigd konden worden. Door het verstrijken van de tijd waren selectiekeuzes ten aanzien van een aantal stukken gemakkelijker te maken dan bij de eerste ordening waarmee in 2002 was gestart. Zo zijn aangetroffen dubbele stukken en 'kladbriefjes' verwijderd alsmede talloze bank- en giroafschriften en bijvoorbeeld verschillende stukken die verband hielden met de redactionele werkzaamheden van de werkgroep jaarboek. Niettemin resteren er ook nu nog talloze stukken in het archief die in de toekomst alsnog voor vernietiging in aanmerking zouden kunnen komen. Met name kan hier gewezen worden op de stukken die betrekking hebben op het lidmaatschap van Stichting Brabants Heem en de Monumentencommissie van de gemeente Roosendaal.⁷

De archiefstukken zijn ontdaan van nietjes en paperclips en plastic opberghoezen. Zoveel mogelijk stukken zijn opnieuw geperforeerd waardoor zij gelijkmatig opgeborgen konden worden in papieren dossiermappen met plastic clippen. Omdat perforatie het aanzien van kaarten en foldermateriaal vermindert, is ervoor gekozen om dit soort stukken op te bergen in pocketmappen. Het gebruikte materiaal is zodanig (zuurvrij) dat dit in ieder geval voor middellange termijn op deze manier bewaard kan worden. Een bijkomend voordeel is dat door deze wijze van opbergen, stukken nog gemakkelijk raadpleegbaar zijn. Alle mappen zijn vervolgens opgeborgen in zuurvrije dozen, voorzien van etiketten van zuurvrij papier die met speciale lijm op de dozen zijn bevestigd. Vanwege de afmetingen van het document is één archiefstuk een grote platte zuurvrije doos opgeborgen en verpakt in zuurvrij papier dat bijeengehouden wordt door katoenen keeperband.

⁷ Zie inventarisnummers 070 tot en met 072 en 074 tot en met 076.

Bevindingen naar aanleiding van de inventarisatie

Hoewel vanaf het ontstaan van de vereniging altijd de nodige aandacht is geweest voor het archiveren van stukken met betrekking tot de vereniging, is tijdens de ordening gebleken dat het archief vanaf 2002 niet compleet is. Diverse onderdelen vertonen soms (opvallende) hiaten. Naast het verschil in accuratesse waarmee diverse personen verenigingsstukken hebben beheerd, zijn deze hiaten waarschijnlijk ook veroorzaakt door het toenemend gebruik van digitale communicatievormen en het feit dat bestuursleden eigen portefeuilles hadden waardoor zij bepaalde documenten voor korte of langere tijd onder zich hielden. Daardoor zijn stukken, hoewel daarvoor binnen het bestuur destijds wel afspraken zijn gemaakt⁸, niet altijd afgedrukt ter bewaring en niet in alle gevallen (alsnog) aan het secretariaat ter bewaring aangeboden c.q. door het secretariaat op de juiste wijze bewaard. Tijdens de inventarisatie werden de volgende constatering gedaan:

- *Uitgegane post vanaf 2010 ontbreekt*
- *Er zijn beperkte documenten aanwezig over de tentoonstellingen vanaf 2004*
- *Nieuwsbrieven vanaf 2006 ontbreken*
- *Bij stukken met betrekking tot overige publicaties zijn minimaal stukken aanwezig over het fietsrouteboekje uit 2007*
- *Wat betreft de stukken met betrekking tot de organisatie van Open Monumentendag valt op dat er na 2000 beperkt documenten aanwezig zijn en vanaf 2003 helemaal niets meer*
- *In de stukken van de werkgroep redactie jaarboek ontbreekt het grootste deel van de stukken over 2006 en stukken over 2009 zijn niet aanwezig*
- *Er zijn bijna geen stukken aanwezig van de organisatie van de regionale heemkundequiz editie 2006.*

Overigens is wel gebleken dat een deel van de ontbrekende stukken digitaal nog steeds beschikbaar is bij (voormalige) bestuursleden en vrijwilligers.

Digitale archiefvorming

Digitaal bestanden die gerekend kunnen worden tot het verenigingsarchief van de heemkundekring zijn afgelopen jaren gedeeltelijk verzameld en bij elkaar geplaatst op een speciale harde schijf van de heemkundekring. Deze digitale bestanden vormen geen onderdeel van deze inventarisatie. In 2016 ontving de vereniging bovendien een CD-rom van een voormalig bestuurslid met daarop talloze bestanden met betrekking tot de kring⁹. Een groot deel van deze bestanden zijn in het verleden – op verzoek van het toenmalige bestuur – als kopie gemaakt van de bestanden die oorspronkelijk op floppydiscs en diskettes waren geplaatst. Om de hiaten in het verenigingsarchief te vullen, kan het een optie zijn om vanuit de beschikbare digitale bestanden de ontbrekende analoge stukken alsnog te printen en toe te voegen aan het verenigingsarchief.

Het bovenstaande maakt in ieder geval duidelijk dat de verhouding tussen schriftelijke en digitale archiefvorming en de zorg voor een adequaat beheer van geproduceerde stukken ook voor de Nispense heemkundekring een onderwerp is dat nadrukkelijk aandacht behoeft.

⁸ Zie inventarisnummer 010.

⁹ Het betreft de CD-rom met identificatienummer CDR-013. Naast een 'back-up' van diverse bestanden staan op deze drager ook bestanden die Arthur van Hooijdonk had aangemaakt en verzameld vanwege zijn functie als penningmeester van de heemkundekring.

De inventarisatie werd, met onderbrekingen, uitgevoerd in de periode najaar 2012 tot voorjaar 2013. Nadien zijn, vanwege de aanlevering van nagekomen stukken, enkele malen aanpassingen doorgevoerd.

Roosendaal, 11 mei 2013

C.M.A.J. Uijtdewilligen

Bijgewerkt op 30 december 2016

Inventaris verenigingsarchief Heemkundekring de Heerlijkheid Nispen 1991-2010

01. Algemene stukken (statuten, huishoudelijke reglementen, ledenlijsten, organisatie en beleid).

01.1. Statuten, huishoudelijk reglement en andere reglementen

001 Statuten, huishoudelijk reglementen en andere reglementen

01.2. Ledenlijsten

002 Ledenlijsten

01.3. Organisatie en beleid

003 Beleidsplannen, stukken m.b.t. voorbereiding, handboek, enz.

01.4. Overige algemene stukken

004 Stukken m.b.t. inschrijving KvK, machtigingen, te naamstelling rekeningen, enz.

02. Stukken m.b.t. ledenvergaderingen (agenda's, notulen, jaarverslagen)

005 Ledenvergaderingen periode 1991 - 1997

006 Ledenvergaderingen periode 1998 - 2010

03. Stukken m.b.t. bestuursvergaderingen (agenda's, notulen, stukken m.b.t. samenstelling en taakverdeling bestuur)

007 Bestuur periode 1991 - 1995

008 Bestuur periode 1996 - 1999

009 Bestuur periode 2000 - 2002

010 Bestuur periode 2003 - 2004

011 Bestuur periode 2005 - 2006

012 Bestuur periode 2007 - 2008

013 Bestuur periode 2009 - 2010

04. Financiële stukken (kasboeken, financiële overzichten, bankafschriften)

014 Kasboek periode 1993 - 2000 (vanwege afwijkend formaat niet in archiefdoos opgeborgen)

015 Kasboekoverzichten

016 Stukken met betrekking tot bank- spaarrekeningen en facturen

017 Stukken met betrekking tot contributie-inning

018 Stukken met betrekking tot gemeentelijke subsidies

019 Stukken met betrekking tot overige financiële ondersteuning

05. Bezittingen (schenkingsakten, verzekeringspapieren t.b.v. bezittingen)

020 Verzekeringen,

021 Huur ruimte Wit Gele Kruisgebouw

022 Aanschaf roerende zaken

023 Verhuur materiaal en verkoop uitgaven vereniging

06. Stukken m.b.t. activiteiten en taken

06.1. Ledenactiviteiten (excursies, lezingen, tentoonstellingen)

06.1.1. Excursies en lezingen

024 Excursies

025 Lezingen

06.1.2. Tentoonstellingen

026 Tentoonstellingen 1991 - 1995

027 Tentoonstellingen 1997 - 2007

028 Gastenboeken t.g.v. tentoonstellingen 1991 - 1999

06.1.3. Overige activiteiten

029 Organisatie regionale heemkundequiz 1996, 2000 en 2006

030 Deelname en organisatie Open Monumentendagen

031 Activiteiten t.g.v. 60 bevrijding 1994

032 Opstart activiteiten t.g.v. Nispen Feest! 2007

06.2. Publicaties en uitgaven

06.2.1. Jaarboek

033 Origineel draaiboek voor het jaarboek en stukken redactie periode 1992 - 1997

034 Redactie 1998 – 2005

035 Redactie 2006 – 2010

06.2.2. Overige publicaties

036 Overige publicaties

06.2.3. Overige uitgaven

037 Uitgave ansichten

06.3. Zorg voor omgeving

06.3.1. Archeologie en landschapsmonumenten

038 Archeologische onderzoeken

039 HSL-lijn

040 Bescherming turfvaartrestanten

041 Cultuurhistorische Waardenkaart

042 Bestemmingsplannen en structuurvisies

043 Landschaps(ontwikkelings)plannen

044 Monumentale bomen

045 Informatiepanelen landschap en cultuurhistorische objecten

06.3.2. Gebouwen en kleine monumenten

046 Beheer en ontwikkelingsvisie Nispen

047 Molen te Nispen

048 Bruggen

049 Grenspalen

050 Complex gezinsvervangend tehuis Moerendaal-basisschool

051 Overige gebouwen en kleine monumenten

06.4. Zorg voor voorwerpen en overig roerend materiaal

052 Filmmateriaal

053 Parochiearchief Nispen-Essen

054 Enquêtes Nispense archieven 1995 – 2005

06.5. Zorg voor overige zaken

- 055 Straatnaamgeving
- 056 Dorpswapen
- 057 Cultuur(historisch) beleid
- 058 Toeristische activiteiten

06.6. Onderzoek en studie

- 059 Werkgroep toponiemen
- 060 Werkgroep krantenindicering en werkgroep interviews

06.7. Collecties

- 061 Schenkingen t.b.v. collecties heemkundekring
- 062 Aanschaf film Imperial War Museum en kombord gemeente Roosendaal en Nispen

07. Documentatie (nieuwsbrieven, folders, uitnodigingen e.d. van de vereniging zelf)

07.1. Nieuwsbrieven

- 063 Nieuwsbrieven 1992 - 2005

07.2. Folders en overige stukken

- 064 Folders en overige stukken

08. Overige stukken (in- en uitgegane post)

08.1. Ingekomen post

- 065 Ingekomen post periode 1991 - 1995
- 066 Ingekomen post periode 1996 – 1999
- 067 Ingekomen post periode 2000 – 2005
- 068 Ingekomen post periode 2006 – 2010

08.2. Uitgegane post

- 069 Uitgegane post periode 1991 – 2009

09. Stukken m.b.t. deelname in andere organisaties en informatie

- 070 Lidmaatschap Brabants Heem 1992 - 2001
- 071 Lidmaatschap Brabants Heem 2002 – 2007
- 072 Lidmaatschap Brabants Heem 2008 - 2009
- 073 Deelname Cultuurhistorisch Netwerk Roosendaal
- 074 Informatie gemeentelijke Monumentencommissie 1997 – 2001
- 075 Informatie gemeentelijke Monumentencommissie 2002 – 2004
- 076 Informatie gemeentelijke Monumentencommissie 2005 – 2009

10. Stukken waaruit het verband niet gebleken is

Geen stukken aanwezig. *Wel diverse stukken die als aanvulling op de bepaalde nummers beschouwd kunnen worden (lesbrieven, correspondentie inzake Cultuurhistorische Waardenkaart)*

De inventarisatie is bijgewerkt tot en met 30 december 2016.